

Til:

- Koronautvalget

Oslo, 31. oktober 2022

Ref.:/22/STE/ph

Innspill til Koronautvalgets arbeid

Norsk psykologforening takker for muligheten til å gi innspill til koronautvalget som nå skal vurdere norske myndigheters samlede håndtering av pandemien fra februar/mars 2020 til 1.mai 2022, med særlig vekt på perioden 1. november 2021 til 1. mai 2022.

Det er viktig å se på både de sidene ved myndighetenes pandemihåndtering som har fungert godt og samtidig kartlegge mer kritikkverdige forhold som kan gi læringspunkter.

Utvalget skal vektlegge flere temaer og problemstillinger, blant annet balansen mellom iverksatte tiltak og tiltaksbyrde, inkludert samfunnsøkonomiske effekter. Vi vil særlig trekke frem betydningen av at utvalget skal se nærmere på den psykososiale beredskapen og iverksatte tiltak for å ivareta sårbare grupper. Utvalget skal fremme forslag til tiltak for å sikre bedre beredskap og krisehåndtering.

Norsk psykologforening mener erfaringene fra covid perioden kan sies å ha vist at vi i stor grad mangler systematisk og konsekvent vurdering av psykososial helse i vår beredskap. De belastningene smittevernstiltak har medført for ulike gruppers psykiske helse og livskvalitet kan være et uttrykk for dette (jfr. diverse evaluerings- og forskningsrapporter tidligere innhentet av helsemyndighetene).

Vi mener det er helt nødvendig at psykososiale vurderinger inkluderes i;

- Nasjonale vurderinger i alt beredskaps- og krisearbeid. Her er det mye erfaring i mange omfattende katastrofer som Tsunamien i 2004 og 22. juli 2011, samt pandemiårene 2020-2022.
- Lokal kommunal vurdering, implementering og evaluering av beredskaps- og krisearbeid. Når tiltak iverksettes lokalt bør psykologiske og sosiale forhold være med i vurderingene for hele befolkningen, og i forhold til ulike grupper som i ulike situasjoner er særskilt utsatte. Denne kompetansen må være kontinuerlig på plass i samme grad som medisinsk kompetanse i planarbeid, i vurdering av tiltak, implementering, evaluering og vurdering av evt. kompensierende tiltak når psykososiale belastninger avdekkes.

Helt konkret mener vi at psykologfaglig kompetanse må inkluderes i kommunalt strategisk folkehelse- og planarbeid. For å sikre dette mener vi psykologkompetanse må lovfestes i

Folkehelseloven (se foreningens vedlagte innspill til pågående arbeid med stortingsmelding om folkehelse)¹.

Fremover er det også behov for å:

- Styrke helse- og omsorgstjenestetilbud rettet mot psykisk helse, spesielt mot barn og unge og utsatte grupper.
- Inkludere nødvendig satsning på relevante sektorer og tilbud som bidrar til å forebygge psykososiale belastninger og fremmer resiliens.
- Ha en helhetlig tilnærming til psykisk helse hvor en også tar utgangspunkt i at somatiske, psykiske og sosiale forhold henger uløselig sammen.
- Og legge til rette for robuste og helhetlige tilbud og en gjennomgåendene satsning og prioritering på psykisk helse. Det inkluderer også samarbeid mellom tjenestoområder som NAV.

Perspektiver vi mener det er viktig at Koronautvalget inkluderer i sitt arbeid.

Bakgrunn og begrunnelser

Senest denne måneden skrev Helsedirektoratet *Årets samdatarapport viser mellom anna at det er ein sterk vekst i talet på barn og unge i psykisk helsevern,..*²

Innenfor rehabilitering av senfølger etter covid 19 savner vi en helhetlig tilnærming hvor en tar utgangspunkt i at somatiske, psykiske og sosiale forhold henger uløselig sammen. Inkludering av ulike faglige perspektiver og koordinerte (ofte samtidige) tilnærminger fra flere profesjoner fremmer livskvalitet, mestring og autonomi.

Gjennom korona-pandemien påpekte Norsk psykologforening både behovet for styrking innenfor helse- og omsorgstjenestenes ansvarsområder, og tiltak innenfor andre velferdssektorer for å forebygge psykososiale ekstrabelastninger, fremme resiliens og beskyttelsesfaktorer. Gjentatte ganger i løpet av pandemien meldte vi bekymring for de psykososiale konsekvensene av smitteverntiltakene, og manglende beredskap i helsetjenestene for å ivareta personer som er i særlig vanskelige livssituasjoner. Ikke minst gjaldt det for mange barn og unge og personer med psykisk lidelse, rusavhengighet eller annen sårbarhet, som kunne rammes særlig hardt av sosial nedstengning og bortfall av ordinære rammer, aktiviteter og hjelpetilbud.

Som eksempel på et helhetlig psykiskhelseperspektiv, ba Norsk psykologforening i 2020 i innspillet til nasjonal strategi for kortsiktig og langsiktig psykososial oppfølging ved pandemi³, om at også økonomiske vanskeligheter/bekymringer ble tatt med inn under psykososiale belastninger. I tillegg at mindre sosial aktivitet, tap av arbeidstilknytning, fritidstilbud og sosiale treff m.m. ble inkludert i 'negative livsstilsendringer'. Vi kommenterte også da på omdisponering av psykologer til

¹<https://www.psykologforeningen.no/content/download/60337/938188/version/1/file/Innspill+til+ny+Folkehelsemelding.pdf>

² https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/norsk-helseteneste-i-tal?utm_source=abonnement&utm_medium=epost&utm_campaign=nyhet

³<https://www.psykologforeningen.no/content/download/57281/896507/version/1/file/Innspill+til+nasjonal+strategi+for+psykososial+oppfo%CC%8Bging+ved+pandemi+.pdf>

smitteverntiltak, samtidig som det nasjonalt ble oppmerksomhet om svikt i oppfølgingen av sårbare grupper, f.eks. personer med rus- og psykiske lidelser og barn og unge i vanskelige familieforhold.

I 2021 til delrapport 1 om myndighetenes håndtering av koronapandemien⁴ uttrykte vi bekymring for ettervirkningene for arbeid og psykisk helse, spesifikt med tanke på ungdom mellom 18 og 30 år utenfor studier eller arbeid. Det i tillegg til at vi så med bekymring på konklusjonen om at barn og unge var særlig rammet under pandemien, og at konsekvensene kunne vise seg å vare utover i livsløpet til de som er unge i dag. Også barn, unge, voksne og eldre som hadde blitt eksponert for vold under pandemien, rusmisbrukere som hadde mistet sitt tilbud, og mennesker med alvorlige psykiske lidelser som hadde fått en forverret situasjon og mulige ettervirkninger av dette var vi opptatt av. Vi trakk også frem at permitteringer og arbeidsløshet påvirker både arbeidstaker og eventuelle barn i tillegg til samfunnet som helhet.

Kommisjonen bak NOU 2022:5 Myndighetenes håndtering av koronapandemien del 2 påpekte behovet for å se nærmere på hvordan pandemien hadde rammet barn og unge, innvandrerbefolkningen og kommunale tjenester som sårbare grupper har behov for. Spesielt merket vi oss følgende to av i alt 14 hovedfunn i NOU-en (s.12):

- Pandemien har forsterket sosiale og økonomiske ulikheter i befolkningen.
- Smitteverntiltakene har rammet barn og unge hardt. Myndighetene har ikke i tilstrekkelig grad klart å skjerme barn og unge i tråd med egen målsetting.

Pandemien ga erfaringer med hvordan pandemi og smitteverntiltak også rammer folks psykiske helse, og den tydeliggjorde eksisterende svakheter i tjenestesystemet. Blant annet er dagens helsevern i for liten grad organisert og drevet med utgangspunkt i et bio-psykososialt perspektiv, der somatisk og psykisk helse uløselig henger sammen.

Med vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Håkon Skard
President

⁴ <https://www.psykologforeningen.no/content/download/58663/917829/version/1/file/NOU+2021+6+-+Myndighetenes+h%C3%A5ndtering+av+korona.pdf>